

บทที่ ๔

การวิเคราะห์โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทย

ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างหลักของโครงเรื่องแต่ละแบบ โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจักรๆ วงศ์ๆ แต่ละภาค และโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทยโดยรวม รวมทั้งเปรียบเทียบโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทย กับโครงสร้างหลักของนิทานรัสเซียตามทฤษฎีของพรอพท์ ซึ่งจะขอแยกการนำเสนอเป็น ๔ หัวข้อ ดังนี้

๑. การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงเรื่องแต่ละแบบของทุกภาค จะเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบตอนต่างๆ ของโครงเรื่องแบบที่ ๑ โครงเรื่องแบบที่ ๒ และโครงเรื่องแบบที่ ๓ ของทุกภาค

๒. การสรุปและเปรียบเทียบโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานแต่ละภาค จะเป็นการสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคกลาง วรรณกรรมนิทานภาคใต้ วรรณกรรมนิทานภาคเหนือ และวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓. การสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทย จะเป็นการประมวลโดยสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทยโดยรวม โดยประมวลจากโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆ เข้าด้วยกัน

๔. การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างหลักวรรณกรรมนิทานของไทยกับโครงสร้างหลักวรรณกรรมนิทานรัสเซียของวลาดีมีร์ พรอพท์

๔.๑ การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงเรื่องแต่ละแบบของทุกภาค

๔.๑.๑ โครงเรื่องแบบที่ ๑

๔.๑.๑.๑ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนวัยเด็กของทุกภาค

ตารางที่ ๑ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆตอนวัยเด็ก

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
วรรณกรรมนิทานภาคกลาง	α ฉ A ↑
วรรณกรรมนิทานภาคใต้	α A ↑ D
วรรณกรรมนิทานภาคเหนือ	α ฉ A D F ↑
วรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	α ฉ A ↑

จากตารางจะเห็นว่า ในนิทานโครงเรื่องแบบที่ ๑ ตอนวัยเด็กของทุกภาค มีประเภทพฤติกรรมและการเรียงลำดับพฤติกรรมที่คล้ายกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือ วรรณกรรมนิทานภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีทั้งประเภทพฤติกรรมและการเรียงลำดับพฤติกรรมเหมือนกันทุกประการ น่าสังเกตว่าในโครงสร้างของตอนวัยเด็กนี้จะพบพฤติกรรมการอิจฉาริษา (ฉ) ทั้ง ๓ ภาค (ยกเว้นวรรณกรรมนิทานภาคใต้) พฤติกรรม ตัวโงง(A) ก็พบในนิทานทุกภาค ส่วนพฤติกรรมแรกของผู้ช่วยเหลือ(D) และพฤติกรรมตัวเอกได้ของวิเศษ(F) พบในวรรณกรรมนิทานภาคเหนือซึ่งจะต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคอื่นๆตรงที่พฤติกรรมทั้งสองนี้จะไปปรากฏที่ตอนได๋นาง และพฤติกรรมตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน(↑) พบในวรรณกรรมนิทานทุกภาค เพราะพฤติกรรมนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการผจญภัย

จากตารางจะเห็นว่า วรรณกรรมนิทานโครงเรื่องแบบที่ ๑ ตอนวัยเด็กของทุกภาคมีประเภทพฤติกรรมและการเรียงลำดับพฤติกรรมที่คล้ายกัน นิทานมักจะเริ่มต้นเรื่องด้วยการกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร เช่น กล่าวถึงพ่อแม่ เมืองที่พระเอกซึ่งก็คือตัวเอกของเรื่องอาศัยอยู่ มักเอ่ยถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ก่อนที่ตัวเอกจะเกิด เช่น เรื่อง พิณสุริวงค์ วรรณกรรมนิทานของภาคกลาง เรื่องกล่าวถึง ท้าวพิณสุรียากับนางสร้อยสุมาลี ซึ่งเป็นพ่อและแม่ของตัวเอก ไม่มีโอรสสืบราชบัลลังก์ จึงไปขอบุตรของปุโรหิตมาแต่งตั้งเป็นรัชทายาท แต่ต่อมาไม่นานนางสร้อยสุมาลีก็ทรงครรภ์ และประสูติพระพิณสุริวงค์ตัวเอกของเรื่อง เหตุการณ์เริ่มต้นนี้จึงนำไปสู่ พฤติกรรมการอิจฉาริษา

พฤติกรรมการอิจฉาริษา จะเกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมต่อไป การอิจฉาริษา อาจเกิดขึ้นกับตัวเอกหรือแม่ของตัวเอกก็ได้ เช่น เรื่อง พิณสุริวงค์ การอิจฉาริษาเกิดขึ้นกับตัวเอก เพราะปุโรหิตไม่ต้องการให้บุตรของตนพลาดจากการเป็นรัชทายาท จึงคิดแผนการขับไล่พิณสุริวงค์ออกจากเมือง เรื่องหงส์หิน วรรณกรรมนิทานของภาคเหนือ การอิจฉาริษาเกิดขึ้นกับแม่ของตัวเอก เนื้อเรื่องกล่าวถึงเมียน้อยทั้งหก อิจฉานางวิมาลาเมียหลวง ซึ่งเป็นแม่ของตัวเอก เพราะคลอดบุตรเป็นชาย และถือว่าเป็นพระโพธิสัตว์มาเกิด จึงร่วมมือกันกลั่นแกล้งนางวิมาลา โดยนำตัวเอกไปทิ้งใต้ถุนปราสาทและนำสุนัขมาเปลี่ยนแทน แม้ว่าจะริษยากลั่นแกล้งแม่ แต่ตัวเอกก็ได้รับผลกระทบของการริษยานั้นด้วย

เมื่อมีการอิจฉาริษยาก็จะปรากฏพฤติกรรมของตัวโงง(A)ตามมา เพราะผู้ที่อิจฉาริษาและกลั่นแกล้งตัวเอกก็คือตัวโงง เมื่อตัวโงงเกิดความรู้สึกอิจฉาริษยาก็จะคิดวิธีที่จะกำจัดตัวเอกด้วยวิธีการต่างๆ เช่น นำตัวเอกไปลอยแพ นำไปปักขัง หรือขับไล่ออกจากเมือง จึงเกิดพฤติกรรม

ต่อมา คือ พฤติกรรมตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน(↑) และทำให้ตัวเอกพบกับผู้ช่วยเหลือ หรือผู้วิเศษ นั่นก็คือ พฤติกรรมแรกของผู้ช่วยเหลือ(D)

นอกจากนี้ยังมีข้อสังเกตว่า วรรณกรรมนิทานภาคเหนือเมื่อตัวเอก พบกับผู้ช่วยเหลือแล้ว ผู้ช่วยเหลือจะมอบของขวัญให้ตัวเอกติดตัวไว้ใช้ในยามคับขันระหว่างเดินทาง หลังจากนั้นจึงเกิดพฤติกรรม F ตัวเอกได้ของขวัญวิเศษ เป็นพฤติกรรมต่อมา และเกิดพฤติกรรม ↑ ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน เป็นลำดับสุดท้ายของตอนนี้

๔.๑.๑.๒ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนไต้หวันของทุกภาค

ตารางที่ ๒ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่าง ๆ ตอนไต้หวัน

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร	
ภาคกลาง	o W A W	D F W
ภาคใต้	D	M N W F
ภาคเหนือ	F ↑	H I W ↑ W ↑ <u>H I A</u> M N WM
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	W H I	

การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละครตอนไต้หวันนี้ เกิดขึ้นสืบเนื่องจากพฤติกรรมตอนวัยเด็ก เมื่อตัวเอกออกเดินทาง ตัวเอกจะพบกับนางอันเป็นที่รัก ในตอนนี้การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละครมีได้ ๓ ประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง ตัวเอกจะไต้หวันโดยไม่ต้องต่อสู้กับตัวโกง เห็นได้ในวรรณกรรมนิทานภาคใต้ และวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ แต่วรรณกรรมนิทานภาคเหนือตัวเอกจะออกเดินทางหลายครั้ง ซึ่งการเดินทางหลายครั้งก็ทำให้ได้พบกับนางหลายคน ในการเดินทางครั้งที่สองนี้ การไต้หวันไม่ต้องผ่านการสู้รบ ตัวเอกมักไต้หวันโดยการลักลอบเข้าหา คือ ขณะที่ตัวเอกเดินทางแล้วหลงไปยังบ้านเมืองอื่นก็จะแอบเข้าหาธิดาของเจ้าเมืองจนได้ธิดาของเจ้าเมืองนั้นเป็นภรรยา

ประเภทที่สอง พฤติกรรมที่ทำให้ตัวเอกไต้หวันมี ๒ ประเภท คือ ประเภทแรก ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกงและตัวเอกได้รับชัยชนะ (H-I) หลังจากนั้นตัวเอกจะออกเดินทางต่อแล้วจึงได้

นาง เช่น เรื่องปลาตะเพียนทอง เจ้าสุวรรณวงศ์ ตัวเอกของเรื่องได้สู้รบกับยักษ์ไวยะกัน และเมื่อฆ่าไวยะกันตายแล้ว ท้าวไวยะภาคได้มาดูศพลูกของตนตามที่บริวารบอก เจ้าสุวรรณวงศ์ก็แปลงกายเป็นไวยะกันบอกท้าวไวยะภาคว่าตนยังไม่ตาย จึงพากันเข้าเมือง ทำให้เจ้าสุวรรณวงศ์เมื่อเห็นนางมาลาธิดายักษ์ไวยะภาคก็หลงรัก จึงแอบเข้าหานางมาลาและได้นางเป็นชายา หรือมิฉะนั้น ตัวเอกก็ได้รับมอบหมายให้ทำงานยาก (M-N) เมื่อทำงานสำเร็จจึงจะได้นางเป็นชายา เช่น เรื่องกำก้ำดำ ถ้าเจ้ากำก้ำดำตัวเอกของเรื่องสามารถตอบปัญหาของนางพิมพาได้ ก็จะได้แต่งงานกับนางพิมพาและนางเทพกัญญา เจ้ากำก้ำดำตอบปัญหาได้จึงได้แต่งงานกับนางทั้งสอง

ประการที่สาม การได้นางมาก่อนการต่อสู้(W-H-I) ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรื่องท้าวหมาหุย เมื่อท้าวจันทร์ตัวเอกของเรื่องออกเดินทางจากบ้านไปพบกับนางบัวคำซึ่งเป็นลูกเลี้ยงของฤาษี เกิดความรักใคร่ จึงขออนางจากพระฤาษี พระฤาษียินดียกนางให้พร้อมทั้งนิรมิตปราสาทให้อยู่

๔.๑.๑.๓ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนกลับเมืองของทุกภาค

ตารางที่ ๓ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆตอนกลับเมือง

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
ภาคกลาง	↑ A D K ↓
ภาคใต้	↑ ช Wก H I ↓
ภาคเหนือ	(ช) ↓ D W** (U)
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	↓ H I W**

การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละครตอนกลับเมืองภาคต่างๆ พบว่าหลังจากการได้นางแล้ว ตัวเอกมักจะออกเดินทางอีกครั้งแล้วจึงกลับเมือง แม้ตอนกลับเมืองจะเป็นตอนจบของเรื่อง แต่ตัวเอกก็ยังจะต้องเผชิญกับอุปสรรคต่างๆ อีกครั้ง เห็นได้จาก วรรณกรรมนิทานของภาคใต้ และวรรณกรรมนิทานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีพฤติกรรมตัวเอกต่อสู้กับตัวโกงและตัวเอกชนะตัวโกง แล้วจึงมีการแต่งงาน ที่เป็นพฤติกรรมประเภท W**การอภิเษกสมรส และการก้าวสู่บัลลังก์ สำหรับวรรณกรรมนิทานของภาคกลางและภาคเหนือ นั้น เรื่องจบอย่างมีความสุขเพราะปัญหาต่างๆคลี่คลาย ตัวโกงถูกลงโทษความโหดร้ายต่างๆ จบลง

มีข้อสังเกตว่า วรรณกรรมนิทานของภาคใต้นั้น เมื่อตัวเอกออกเดินทาง(จากบ้าน) จะมีพฤติกรรม ข ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤาษี เกิดขึ้นเป็นพฤติกรรมต่อไป ต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคอื่นๆ ที่จะพบพฤติกรรมนี้ในโครงเรื่องแบบที่ ๒ ตอนได้นาง

๔.๑.๒ โครงเรื่องแบบที่ ๒

๔.๑.๒.๑ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนได้นางของทุกภาค

ตารางที่ ๔ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆตอนได้นาง

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
ภาคกลาง	$\alpha \uparrow$ ข $a' \uparrow$ $\frac{M \ N \ W}{H \ I}$
ภาคใต้	$\alpha \uparrow$ W
ภาคเหนือ	$\alpha \ a' \ A \ \uparrow$ D F W
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	$\alpha \ \uparrow$ W

การเรียงลำดับพฤติกรรมที่แสดงโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานตามโครงเรื่องแบบที่ ๒ ตอนได้นาง พบว่าจะเริ่มต้นด้วย การกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร แล้วตามด้วยตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเพื่อไปเรียนวิชากับพระฤาษีซึ่งในวรรณกรรมนิทานภาคกลางมีการเรียงลำดับพฤติกรรม ๒ แบบ แบบแรก ตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเพื่อไปเรียนวิชากับพระฤาษี เช่น เรื่องการเกิด คาวิ และทินวงศ์ รูปแบบที่สอง เกิดความขาดแคลนต่างๆ เช่น การขาดแคลนเจ้าสาวทำให้ตัวเอกต้องออกเดินทางจากบ้านเพื่อไปหาเจ้าสาว เช่น เรื่องมิ่งป่า สุวรรณหงส์ และกุสราช

เมื่อตัวเอกออกเดินทางนั้น พฤติกรรมที่พบในวรรณกรรมนิทานภาคกลางคือ การต่อสู้ระหว่างตัวเอกกับตัวโกง หรือ ตัวเอกได้รับมอบหมายให้ทำงานยากแล้วจึงได้นาง แต่ในวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ เมื่อตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน ต้องพบกับผู้ช่วยเหลือ ได้ของวิเศษแล้วจึงได้นาง

เป็นที่น่าสังเกตว่าการเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละครของวรรณกรรมนิทานภาคใต้และวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือเหมือนกันคือ หลังจากที่ตัวเอกออกเดินทางจากบ้านแล้ว ตัวเอกก็จะได้นาง วิธีการได้นางนั้นมีหลายวิธี อาทิเช่น ได้นางเพราะตัวเอกลัก

ลอบเข้าหานาง วิธีนี้ตัวเอกอาจได้รับอันตรายเพราะเมื่อพ่อของนางรู้ความจริง ตัวเอกอาจถูกสังหาร เช่น เรื่องสุวรรณหงส์ หลังจากที่พระสุวรรณหงส์ลอบได้สายป่านไปหานางเกศสุริยจนได้นางเป็นชายา เมื่อพี่เลี้ยงของนางมาเห็นจึงได้นำหอกยนต์มาผูกที่หน้าต่าง เมื่อพระสุวรรณหงส์ได้สายป่านมาหานางก็ถูกหอกยนต์แทงที่หน้าอก แตกต่างจากวิธีการได้นางที่ตัวเอกเดินทางไปเมืองไหนก็ได้ภรรยา เนื่องจากไม่ต้องเผชิญอันตรายเพราะพ่อของนางอาจมอบนางให้ตัวเอกเพื่อตอบแทนความดี หรือญาติที่ตัวเอกเรียนวิชาด้วยมอบนางให้แก่ตัวเอก เช่น เรื่องสุวรรณรัตน์ ในวรรณกรรมนิทานภาคกลาง

๔.๑.๒.๒ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนผจญภัย-ได้นางครั้งที่สองของทุกภาค

ตารางที่ ๕ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆตอนได้นางครั้งที่สอง

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
ภาคกลาง	$\begin{array}{c} H \quad I \quad W \\ M \quad N \end{array}$
ภาคใต้	$\uparrow \quad \quad \quad A \quad A$
ภาคเหนือ	$\uparrow \quad \quad \quad A \quad C \quad D \quad F \quad \uparrow \quad W \quad \uparrow \quad W$
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	$A \quad H \quad I$

ในโครงเรื่องแบบที่ ๒ จะมีตอนได้นาง ๒ ครั้ง จะพบว่าในการผจญภัยได้นางครั้งที่สองจะมีพฤติกรรมของตัวเอก ๒ประเภท

ประเภทแรก พบพฤติกรรมการต่อสู้ระหว่างตัวเอกและตัวโกง หรือตัวเอกได้รับมอบหมายให้ทำงานยากสำเร็จ ในวรรณกรรมนิทานภาคกลางและวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ประเภทที่สอง พบพฤติกรรมตัวเอกออกเดินทาง แล้วไปพบกับตัวโกงโดยเฉพาะในวรรณกรรมนิทานภาคใต้ พบพฤติกรรมตัวโกงมากกว่า ๑ ครั้ง ตัวโกงที่พบในตอนนี้นี้มักเป็นคนเดียวกัน

๔.๑.๒.๓ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนกลับเมืองของทุกภาค

ตารางที่ ๖ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆตอนกลับเมือง

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
ภาคกลาง	T D H I ↓
ภาคใต้	↑ W ช ↑ ↓
ภาคเหนือ	↑ H I W ↓
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	↓

การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละครตอนกลับเมือง พบว่า ตัวเอกจะออกเดินทางอีกครั้ง ทำให้ตัวเอกต้องสู้กับตัวโกงและได้นางอีกครั้งเช่นกัน ตัวเอกจึงกลับบ้านเมืองของตน การเรียงลำดับพฤติกรรมของตอนกลับเมืองในโครงเรื่องแบบที่ ๒ นี้คล้ายกับการเรียงลำดับพฤติกรรมของโครงเรื่องแบบที่ ๑ ที่มีพฤติกรรมตัวเอกต่อสู้กับตัวโกงอีกครั้งก่อนที่เรื่องจะคลี่คลาย

มีข้อสังเกตว่า วรรณกรรมนิทานภาคใต้มีพฤติกรรม ช ตัวเอกเรียนวิชากับพระฤาษี ซึ่งในวรรณกรรมภาคอื่นๆ ไม่มี

๔.๑.๓ โครงเรื่องแบบที่ ๓

๔.๑.๓.๑ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนผจญภัย-ได้นางครั้งที่สองของทุกภาค

โครงเรื่องแบบที่ ๓ เรื่องเริ่มที่ตัวเอกมีภรรยาอยู่แล้วซึ่งพบในโครงเรื่องแบบที่ ๓ เฉพาะในวรรณกรรมนิทานภาคกลาง และวรรณกรรมนิทานภาคใต้เท่านั้น วรรณกรรมนิทานภาคเหนือและวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่ปรากฏว่ามีโครงเรื่องแบบนี้

ตารางที่ ๗ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานตอนผจญภัย-ได้นางครั้งที่สองภาคต่างๆ

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
ภาคกลาง	α ↑ Wn^2 H I
ภาคใต้	α Wn A F ↑ H I A
ภาคเหนือ	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-

การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละครของนิทานตอนผจญภัย-ได้นำเริ่มที่การกล่าวถึงความ เป็นมาของตัวละครในวรรณกรรมนิทานของภาคกลาง เมื่อกล่าวถึงภูมิหลังของตัวเอกแล้ว ตัวเอกจะออกเดินทางจากบ้าน จึงได้พบกับนางและได้นำเป็นภรรยา พฤติกรรม W การแต่งงานที่พบนั้นคือ Wk^2 เท่านั้น หมายถึง เมื่อตัวเอกเดินทางไปเมืองไหนก็ได้ภรรยา เช่น เรื่องพิน สวรรค์ พระพินสวรรค์ตัวเอกและนางอุบลวรรณามเหสีออกประพาสป่า ขณะที่ประพาสป่าหลงทางไปในสวนของนางแสงสุริยาจึงได้นำแสงสุริยาเป็นมเหสี หลังจากนั้นจะเกิดการต่อสู้กับพ่อของนาง หรือผู้อื่นที่มาชอบนาง เช่น เรื่องไชยทัต เมื่อพระไชยทัตได้นำอุทุมพรเป็นชายาแล้ว ท้าวคนธรรพ์ได้แปลงตัวเป็นพระไชยทัตลอบเข้าไปหานางอุทุมพร พระไชยทัตจึงสู้รบกับ ท้าวคนธรรพ์

วรรณกรรมนิทานภาคใต้ พฤติกรรม (W) การแต่งงานที่แสดงว่าตัวเอกได้นำนั้นเกิดก่อนพฤติกรรม (↑) ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน ต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคกลาง การได้นำนั้นวิธีที่พบมีเพียงวิธีเดียวคือ ตัวเอกลักลอบเข้าหานาง แล้วจึงพานางออกเดินทาง นั่นคือ พานางหนีนั่นเอง จากนั้นตัวเอกก็ได้ต่อสู้กับตัวโกงซึ่งอาจเป็นพ่อหรือน้องชายของนาง

๔.๑.๓.๒ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนผจญภัยครั้งที่สองของทุกภาค

ตารางที่ ๘ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่าง ๆ ตอนผจญภัยครั้งที่สอง

ภาค	การเรียงลำดับพฤติกรรมของตัวละคร
ภาคกลาง	↑ ฉ ↑
ภาคใต้	↑ Wk^2
ภาคเหนือ	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-

จากตารางเห็นได้ว่า การเรียงลำดับพฤติกรรมตัวละครตอนผจญภัยครั้งที่สองนี้ พฤติกรรมที่พบคือ ตัวเอกออกเดินทางอีกครั้งหลังจากที่ต่อสู้กับตัวโกง น่าสังเกตว่า ในวรรณกรรมนิทานภาคกลางมีพฤติกรรมการอิจฉาริษาในตอนนี้ ในขณะที่พฤติกรรมนี้จะปรากฏเป็น พฤติกรรมหลักในวรรณกรรมนิทานโครงเรื่องแบบที่ ๑ ตอนวัยเด็ก แต่การอิจฉาริษาจะแตกต่างกัน เพราะในโครงเรื่องแบบที่ ๓ การอิจฉาริษาจะเกิดขึ้นกับภรรยาของตัวเอก เนื่องจากตัวเอกมีภรรยาหลายคน

๔.๑.๓.๓ เปรียบเทียบโครงสร้างวรรณกรรมนิทานตอนได้ลูก-กลับเมืองของทุกภาค

ตารางที่ ๔ : โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆตอนได้ลูก-กลับเมือง

ภาค	การเรียงลำดับเหตุการณ์ของตัวละคร
ภาคกลาง	A K
ภาคใต้	↑ H I
ภาคเหนือ	-
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	-

การเรียงลำดับเหตุการณ์ของตัวละครเอกที่แสดงถึงโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานตอนนี้มี ๒ ประเภท ประเภทแรกเรื่องจบลงที่ความโชคร้ายต่างๆ หมดยุค ดังที่ปรากฏในวรรณกรรมนิทานภาคกลาง ประเภทที่สอง เรื่องจบลงที่เหตุการณ์ตัวเอกออกเดินทาง อาจเป็นการออกเดินทางตามหา เช่น เรื่องท้าวอำไพยราช วรรณกรรมนิทานของภาคใต้ ท้าวอำไพยราชตัวเอกของเรื่องออกเดินทางตามหานางเกสรชยาอีกคนต่อไป หรือเป็นการออกเดินทางเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ เช่น เรื่องสุพรรณรังสี เมื่อเรื่องราวต่างๆ ยุติลง พระพรณรังสีตัวเอกของเรื่องพาชายาของพระองค์ชมความงามของธรรมชาติ

๔.๒ การสรุปและเปรียบเทียบโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานแต่ละภาค

๔.๒.๑ การสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคกลาง

วรรณกรรมนิทานของภาคกลางมีจำนวนโครงเรื่องครบทั้ง ๓ โครงเรื่อง ซึ่งเราจะเห็นว่าแต่ละโครงเรื่องมีบางตอนที่เหมือนกัน เช่น ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง ดังนั้นถ้านำตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมืองของทั้ง ๓ โครงเรื่องมาซ้อนกัน ตอนหลักๆ ของวรรณกรรมนิทานภาคกลางจะประกอบด้วย ตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง ฉะนั้นหากพิจารณาเฉพาะเหตุการณ์หลักๆ ในแต่ละตอนเราจะได้สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคกลาง ดังนี้

ตอนวัยเด็ก	ตอนได้นาง	ตอนได้นางครั้งที่ ๒	ตอนกลับเมือง
α ฉ A \uparrow	W A W D F W	H - I	\uparrow A D K \downarrow
	หรือ	M - N W	หรือ
	\uparrow ข \uparrow <u>H - I</u> W	\uparrow W κ^2 H I	D H I \downarrow
	M - N	หรือ	หรือ
	หรือ	หรือ	หรือ
	(a' \uparrow W)	(A W)	(ฉ A)

จากโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคกลางข้างต้นนี้ จะเริ่มต้นที่พฤติกรรมของตอนวัยเด็กซึ่งจะกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร (α) ที่เอ่ยถึงภูมิหลังของตัวละคร เหตุการณ์ต่างๆ ก่อนที่ตัวละครจะเกิด มีการอิจฉาริษยา (ฉ) แม่ของตัวเอกที่ได้ให้กำเนิดตัวเอกซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้มีบุญบารมีมาเกิด ทำให้ตัวเอกและแม่ได้รับความเดือดร้อนผู้ที่อิจฉาริษยาก็คือตัวโกง (A) นั่นเองที่กลัวว่าตัวเอกและแม่จะได้สิ่งที่ดีกว่า จึงต้องทำทุกวิถีทางที่จะให้ตัวเอกไปให้พ้นทางของตนโดยเร็วที่สุด ส่วนมากตัวโกงจะกลั่นแกล้งทำให้ตัวเอกอยู่ในบ้านเมืองไม่ได้จนต้องออกเดินทางจากบ้านเมืองของตนเอง (\uparrow)

สำหรับตอนได้นางซึ่งมีปรากฏทั้งในโครงเรื่องแบบที่ ๑ โครงเรื่องแบบที่ ๒ และโครงเรื่องแบบที่ ๓ จะพบว่าตัวเอกมักจะได้นาง ๒ ครั้ง จะสังเกตได้ว่า การได้นางครั้งที่ ๑ วิธีการที่ตัวเอกจะได้นางมี ๒ วิธี วิธีที่ ๑ ตัวเอกมักจะได้นางโดยที่ไม่ต้องต่อสู้กับตัวโกง อาทิ ตัวเอกอาจได้นางเพราะแอบลักลอบเข้าหานาง (W κ) เช่น เรื่องพินสุริวงค์ หรือได้นางระหว่างการเดินทางเมื่อตัวเอกเดินทางไปหยุดพักที่เมืองใดก็ได้นางที่เมืองนั้น (W κ^2) เช่น เรื่องดาวเรือง วิธีที่ ๒ ตัวเอกมักจะต่อสู้กับตัวโกงก่อน (H) เมื่อรบชนะ (I) จึงจะได้นาง เช่น เรื่องสิงห์ครึ่งสี หรือตัวเอกอาจต้องผ่านการทดสอบความสามารถ (M) เมื่อทำได้สำเร็จ (N) แล้วจึงได้นางไปครอง เช่น เรื่องการเกิด สำหรับการได้นางครั้งที่ ๒ วิธีการที่ตัวเอกได้นางก็มี ๒ วิธีเช่นกัน วิธีที่ ๑ ตัวเอกต้องผ่านการต่อสู้กับตัวโกง (H-I) หรือต้องผ่านการทดสอบความสามารถก่อนแล้วจึงจะได้นาง (M-N) เช่น เรื่องโม่งป่า ตัวเอกได้สู้รบกับศัตรู (H) ตัวเอกได้รับชัยชนะ (I) จึงออกเดินทางแล้วได้พบกับนาง (W κ^2) วิธีที่ ๒ ตัวเอกได้นางก่อน (W) หลังจากนั้นจึงจะต่อสู้กับตัวโกง (H-I) ที่มักจะเป็นพ่อของนาง เช่น เรื่องพินสุริวงค์ น่าสังเกตว่าการได้นางครั้งที่ ๒ นี้ มีบางเรื่องที่ก่อนที่ตัวเอกจะได้นางจะต้องพบกับตัวโกงและถูกตัวโกงกลั่นแกล้ง (A) ก่อนที่จะได้นาง (W) เช่น เรื่องสุวรรณหงส์ โคบุตร และสมุทรโคดม

ส่วนตอนกลับเมือง การเรียงลำดับเหตุการณ์ในตอนนี้มี ๒ แบบด้วยกัน แบบแรก ตัวเอกอาจพบอุปสรรคบ้างแต่ไม่ถึงกับต้องต่อสู้กับตัวโกง ซึ่งอุปสรรคที่พบคือ ตัวโกง (A) นั้นเองที่คอยกั้นแกล้งตัวเอก แต่ก็จะมีผู้วิเศษมาช่วยเหลือ (D) เมื่อเรื่องราวทั้งหลายยุติลง (K) ตัวเอกจึงเดินทางกลับบ้านเมืองของตน (↓) เช่น เรื่องพิณสุริวงค์ แบบที่ ๒ ตัวเอกมักต้องต่อสู้กับตัวโกงอีกครั้ง โดยมีผู้วิเศษคอยให้ความช่วยเหลือ (D) จากนั้นตัวเอกก็ต้องสู้รบกับศัตรูของนาง (H) เมื่อรบชนะ (I) ตัวเอกจึงพานางกลับบ้านเมืองของตน (↓) เช่น เรื่องกุสุราช

๔.๒.๒ การสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคใต้

วรรณกรรมนิทานของภาคใต้มีจำนวนโครงเรื่องครบทั้ง ๓ โครงเรื่อง เหมือนวรรณกรรมนิทานของภาคกลางและพบว่ามีตอนซ้ำๆ กันในโครงเรื่องแต่ละแบบเช่นกัน คือ ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง ฉะนั้นเมื่อนำทั้ง ๓ ตอนของโครงเรื่องทั้ง ๓ โครงเรื่องมาซ้อนกัน จะได้ตอนหลักๆ ของนิทานภาคใต้ซึ่งจะประกอบด้วย ตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง เช่นเดียวกับวรรณกรรมนิทานภาคกลาง หากพิจารณาเฉพาะเหตุการณ์หลักๆ ในแต่ละตอน เราจะได้สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคใต้ ดังนี้

ตอนวัยเด็ก	ตอนได้นาง	ตอนได้นางครั้งที่ ๒	ตอนกลับเมือง
α A ↑ D	D M N W F	Wk^2 A F ↑ H I A	↑ ข W H I
	หรือ		หรือ
	↑ W		↑ W ข ↑ ↓
			หรือ
			↑ H ↑

จากโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคใต้ข้างต้นนี้ จะเริ่มที่เหตุการณ์ตอนวัยเด็กซึ่งกล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร (α) เรื่องราวต่างๆ ก่อนที่ตัวเอกเกิด เมื่อตัวเอกเกิดมาก็พบกับตัวโกง (A) ที่ทำให้ตัวเอกได้รับความยากลำบากจึงต้องออกเดินทางจากบ้านเมือง (↑) และได้พบกับผู้วิเศษ (D) น่าสังเกตว่าในตอนวัยเด็กของวรรณกรรมนิทานภาคใต้ไม่มีการยิฉฉาธิษษาเกิดขึ้น ซึ่งต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคกลางที่มักพบเหตุการณ์นี้ก่อนที่ตัวเอกจะพบกับตัวโกง

ส่วนตอนได้นางซึ่งมีปรากฏทั้งในโครงเรื่องแบบที่ ๑ โครงเรื่องแบบที่ ๒ และโครงเรื่องแบบที่ ๓ พบว่าตัวเอกมักจะได้นาง ๒ ครั้ง อย่างไรก็ตามวิธีการที่ตัวเอกได้นางแต่ละครั้งนั้นมี

วิธีที่แตกต่างกัน หากเป็นการได้นางครั้งที่ ๑ วิธีการที่ตัวเอกจะได้นางมี ๒ วิธี แต่หากเป็นการได้นางครั้งที่ ๒ จะมีเพียงวิธีเดียว **การได้นางครั้งที่ ๑** วิธีการที่ตัวเอกได้นางวิธีแรก ตัวเอกมักจะแสดงความสามารถให้ประจักษ์ก่อน (M-N) แล้วจึงจะได้นาง (W) เช่น เรื่อง วรวงศ์ วิธีที่สอง ตัวเอกได้นางโดยไม่ต้องสู้รบและไม่ต้องแสดงความสามารถ กล่าวคือ ระหว่างการเดินทาง (↑) ตัวเอกมักจะได้พบกับนาง และได้นางเป็นชายาในที่สุด ซึ่งอาจได้นางโดยการลักลอบเข้าหานาง (Wk) เช่น เรื่อง ศิลป์ศาสตร์ สำหรับ**การได้นางครั้งที่ ๒** จะต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคกลาง เพราะมีเพียงวิธีเดียว คือ ตัวเอกมักจะได้นางโดยการลักลอบเข้าหา (Wk) ทำให้พ่อของนางโกรธมากเมื่อรู้ความจริงจึงมักจะสั่งฆ่าหรือสั่งตามจับตัวเอก (A) แต่ตัวเอกมักจะนำของวิเศษที่มีอยู่มาใช้ (F) ต่อสู้กับตัวโกง (H) เมื่อตัวเอกชนะ (I) ฆ่าตัวโกงตายไป ก็อาจมีตัวโกงอีกพวกหนึ่งตามมาแก้แค้นตัวเอกอีก (A) เช่นเรื่อง พระแสงสุริฉาย

สำหรับตอนกลับเมืองนั้น มี ๒ แบบด้วยกัน คือ **แบบแรก** เรื่องจบลงอย่างมีความสุข ตัวเอกมักไม่ต้องต่อสู้กับตัวโกง แต่มีการออกเดินทาง (↑) แล้วไปพบกับนาง (W) จากนั้นก็ไปเรียนวิชากับพระฤาษี (ช) แล้วก็พากันกลับเมือง เช่น เรื่อง ศิลป์ศาสตร์ **แบบที่ ๒** ตัวเอกมักจะต่อสู้กับตัวโกงอีกครั้ง เนื่องจากว่าตัวเอกลักลอบเข้าหานาง (Wk) จึงต้องสู้รบกับพ่อและบริวารของนาง (H) แต่เมื่อรบชนะ (I) พ่อของนางก็ยกนางให้กับตัวเอก (W**) จากนั้นก็พากันกลับเมือง (↓) เช่น เรื่อง พระรถเสน หรือนางสิบสองคำกาพย์ เมื่อพิจารณาตอนกลับเมืองของวรรณกรรมนิทานภาคใต้แล้วพบว่า มีส่วนที่ต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคกลาง เพราะวรรณกรรมนิทานภาคใต้อาจมีการได้นางอีกในตอนกลับเมือง และพบพฤติกรรมตัวเอกไปเรียนวิชากับพระฤาษี ในขณะที่วรรณกรรมนิทานภาคกลางไม่พบพฤติกรรมในลักษณะดังกล่าว ตอนกลับเมือง

๔.๒.๓ การสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ

วรรณกรรมนิทานของภาคเหนือมีโครงเรื่องเพียง ๒ โครงเรื่องเท่านั้น คือ โครงเรื่องแบบที่ ๑ และโครงเรื่องแบบที่ ๒ อย่างไรก็ตาม โครงเรื่องทั้ง ๒ แบบก็มีบางตอนที่เหมือนกัน คือ ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง ดังนั้นเมื่อนำตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมืองของทั้ง ๒ โครงเรื่องมาซ้อนกัน ตอนหลักๆ ของวรรณกรรมนิทานภาคเหนือจะประกอบด้วย ตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง ตอนได้นางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง จะมีครบทั้ง ๔ ตอน ถ้าพิจารณาเฉพาะพฤติกรรมหลักๆ ในแต่ละตอน เราจะได้สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ ดังนี้

ตอนวัยเด็ก	ตอนได้นาง	ตอนได้นางครั้งที่ ๒	ตอนกลับเมือง
α ฉ A D F \uparrow	F \uparrow H I W \uparrow W \uparrow <u>H - I</u> A M - N W	A D F \uparrow W \uparrow W	(U) \downarrow D W** (U)
	หรือ		หรือ
	A \uparrow D F W		\uparrow H I W \downarrow

โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ เริ่มต้นที่พฤติกรรมของตอนวัยเด็กที่กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร (α) อันนำไปสู่เหตุการณ์ต่างๆ ต่อไป การอิจฉาริษยา (ฉ) เกิดขึ้นเป็นลำดับแรกๆ พร้อมๆ กับตัวโก่ง (A) ที่ก่อความยุ่งยากให้กับตัวเอก ทำให้ตัวเอกต้องออกเดินทางจากบ้านเมือง (\uparrow) ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ ที่กล่าวมานี้พบในวรรณกรรมนิทานภาคกลางเช่นกัน แต่ในวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ นั้น เมื่อตัวเอกถูกตัวโก่งกลั่นแกล้ง มักจะมีผู้วิเศษมาช่วยเหลือ (D) และให้ของขวัญกับตัวเอก (F) จากนั้นตัวเอกจึงออกเดินทาง (\uparrow)

ในตอนได้นางซึ่งปรากฏในโครงเรื่องแบบที่ ๑ และโครงเรื่องแบบที่ ๒ นั้น พบว่าตัวเอกมักจะได้นาง ๒ ครั้ง และวิธีการได้นางก็แตกต่างกันไป กล่าวคือ หากเป็นการได้นางครั้งที่ ๑ วิธีการที่ตัวเอกจะได้นางมี ๒ วิธี วิธีที่ ๑ ตัวเอกมักจะต้องต่อสู้กับตัวโก่งแล้วจึงได้นาง ซึ่งอาจจะมีการต่อสู้หลายครั้งและได้นางหลายครั้ง เมื่อตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน (\uparrow) มักจะต้องต่อสู้กับตัวโก่ง (H) ได้รับชัยชนะ (I) แล้วไปลักลอบเข้าหานาง (Wก) ทำให้ต้องต่อสู้อีกครั้ง (H-I) เช่นเรื่องปลาตะเพียนทอง หรืออาจต้องทดสอบความสามารถทำงานที่ยากลำบากได้สำเร็จ (M-N) ในขณะที่ผู้อื่นทำไม่ได้ จึงได้นางมาครองอีกผู้หนึ่ง เพราะความสามารถ (Wm) เช่น เรื่องบัวระวงค์หงส์อำมาตย์ วิธีที่ ๒ ตัวเอกมักจะได้นาง (W) โดยไม่ต้องต่อสู้หรือทดสอบความสามารถ เนื่องจากตัวเอกได้รับความช่วยเหลือจากผู้วิเศษ (D) และได้รับของขวัญ (F) เช่น เรื่องข้างงาเดียว ส่วนการได้นางครั้งที่ ๒ ส่วนใหญ่เป็นการได้นางโดยที่ไม่ต้องต่อสู้กับตัวโก่ง และไม่ต้องผ่านการทดสอบความสามารถ ตัวเอกมักจะได้นางหลังจากมีผู้วิเศษมาช่วยเหลือ (D) และมอบของขวัญให้ (F) ตัวเอกจึงออกเดินทางต่อ (\uparrow) ทำให้ได้ไปพบกับนาง (W) และออกเดินทางอีกครั้ง (\uparrow) ทำให้ได้พบกับนางอีกครั้ง (W) กล่าวได้ว่าเป็นการได้นางที่เกิดขึ้นระหว่างการเดินทางนั่นเอง เช่น เรื่อง ชิวหาลิ้นคำ

สำหรับการกลับเมืองมี ๒ แบบด้วยกัน แบบที่ ๑ เรื่องจบลงอย่างมีความสุข ตัวโก่งมักจะถูกลงโทษ (U) ตัวโก่งอาจถูกลงโทษก่อน ตัวเอกถึงเดินทางกลับบ้านเมือง (\downarrow) แล้วจัดงานอภิเษกสมรสและขึ้นครองราชย์ (W**) เช่น เรื่องหงส์หิน หรือตัวเอกอาจเดินทางกลับบ้านเมือง

ก่อน (\downarrow) แล้วจึงลงโทษตัวโกง (U) เช่น เรื่องข้างโพงนางผมหอม ส่วนการกลับเมือง **แบบที่ ๒** ตัวเอกอาจต้องผจญภัยและต้องต่อสู้กับตัวโกง กล่าวคือ ตัวเอกจะออกเดินทางอีกครั้ง (\uparrow) พบกับตัวโกงต้องต่อสู้กับตัวโกง (H-I) แล้วจึงได้นางอีก (W) จากนั้นจึงเดินทางกลับเมือง (\downarrow) นำสังเกตว่าในตอนกลับเมืองของวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ นั้น พบว่าตัวโกงหรือคนที่ปลอมเป็นตัวเอกถูกลงโทษ (U) ในขณะที่ไม่พบในวรรณกรรมนิทานของภาคอื่นๆ

๔.๒.๔ การสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วรรณกรรมนิทานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโครงเรื่องเพียง ๒ โครงเรื่อง เช่นเดียวกับวรรณกรรมนิทานภาคเหนือ และมีตอนที่ซ้ำกันในทั้ง ๒ โครงเรื่อง คือ ตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง และตอนกลับเมือง เมื่อนำตอนที่ซ้ำกันในทั้ง ๒ โครงเรื่องมาซ้อนกัน ทำให้ได้ตอนหลักๆ ของวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้คือ ตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง และตอนกลับเมือง ซึ่งนำสังเกตว่าในวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะไม่มีตอนได้นางครั้งที่ ๒ ต่างจากวรรณกรรมนิทานภาคอื่นๆ ถ้าพิจารณาเฉพาะพฤติกรรมหลักๆ ในแต่ละตอน เราจะได้โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

ตอนวัยเด็ก α ฉ A \uparrow	ตอนได้นาง W H I หรือ \uparrow W	ตอนกลับเมือง \downarrow H I W** หรือ \downarrow W**
---------------------------------------	--	--

โครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเริ่มต้นที่พฤติกรรมของตอนวัยเด็ก ที่กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร (α) เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นก่อนที่ตัวเอกเกิด มีการอภิฉาธิษษา (ฉ) ที่เกิดขึ้นจากตัวโกง (A) ทำให้ตัวเอกต้องออกเดินทางจากบ้านเมือง (\uparrow) ซึ่งนำสังเกตว่าโครงสร้างหลักของพฤติกรรมในตอนวัยเด็กนี้ เหมือนกับโครงสร้างหลักของพฤติกรรมตอนวัยเด็กของวรรณกรรมนิทานภาคกลาง

ในส่วนของตอนได้นางที่มีปรากฏทั้งในโครงเรื่องแบบที่ ๑ และโครงเรื่องแบบที่ ๒ นั้น สังเกตได้ว่าตัวเอกจะได้นางเพียงครั้งเดียวซึ่งเป็นการได้นางครั้งที่ ๑ เท่านั้น ส่วนการได้นางครั้งที่ ๒ นั้นไม่มี สำหรับวิธีการได้นางนั้น มี ๒ วิธี วิธีที่ ๑ ตัวเอกมักจะได้นางก่อน (W) แล้ว

จึงต่อสู้กับตัวโง่ (H-I) เช่น เรื่องท้าวหมาหุย จากนั้นตัวเอกอาจจะต้องพบกับตัวโง่อีกครั้ง (A) ทำให้ต้องต่อสู้กับตัวโง่อีก (H-I) เช่นเรื่อง ท้าวจักรีชนพรหมริน วิธีที่ ๒ ตัวเอกมักได้นางโดยที่ไม่ต้องต่อสู้กับตัวโง่แต่เป็นการได้นางระหว่างการเดินทาง (↑) เช่น เรื่องนางแดงอ่อน ซึ่งวิธีการได้นางวิธีที่ ๒ นี้จะเหมือนกับการได้นางครั้งที่ ๑ ของวรรณกรรมนิทานภาคใต้

สำหรับตอนกลับเมือง จะมี ๒ แบบด้วยกัน **แบบที่ ๑** ตัวเอกมักจะต่อสู้กับตัวโง่อีกครั้ง กล่าวคือ หลังจากที่ตัวเอกเดินทางกลับบ้านเมืองของตน (↓) มักจะสู้รบกับตัวโง่อีก (H) เมื่อตัวเอกชนะ (I) จึงได้แต่งงานกับนาง (W) เช่นเรื่อง สุริวงศ์ **แบบที่ ๒** เรื่องจบลงอย่างมีความสุข ตัวเอกมักไม่ต้องสู้รบกับตัวโง่ เมื่อเรื่องราวต่างๆ คลี่คลายตัวเอกจะเดินทางกลับบ้าน (↓) และจัดงานอภิเษกสมรสซึ่งรวมทั้งมีพิธีเฉลิมฉลองการขึ้นครองราชย์เช่น เรื่องท้าวจักรีชนพรหมริน

๔.๓ การสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจักร ๆวงค์ ๆของไทย

จากการที่ได้จำแนกวรรณกรรมนิทานไทยออกเป็น ๓ โครงเรื่อง จะเห็นได้ว่า โครงเรื่องของวรรณกรรมนิทานไทยทั้ง ๓ แบบไม่ว่าจะเป็นนิทานของภาคใดก็ตามมีตอนที่ซ้ำกันอยู่ และพบว่าวรรณกรรมนิทานภาคต่างๆ ก็มีโครงเรื่องคล้ายๆ กันคือ ตอนวัยเด็ก ตอนได้นาง ตอนผจญภัย-ได้นางครั้งที่ ๒ (ยกเว้นวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) และตอนกลับเมือง

เราจะเห็นได้ว่าวรรณกรรมนิทานของทุกภาคจะมีตอนวัยเด็กที่ประกอบด้วยภารกิจฉาธิษษา (ฉ) ที่เกิดขึ้นเนื่องจากตัวโง่ (A) ไม่ต้องการให้ตัวเอกได้ตีกว่าตน ทำให้ตัวเอกได้รับความยากลำบากจนต้องมีผู้ช่วยเหลือ (D) เพื่อให้ตัวเอกรอดพ้นจากวิกฤตก่อนที่จะเดินทางออกจากบ้าน (↑) ไปพบกับอุปสรรคอื่นๆ ต่อไป

สำหรับการได้นาง ถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญที่สุด และอาจกล่าวได้ว่าเป็นแก่นของนิทานไทย เราจะพบว่าในวรรณกรรมนิทานไทยส่วนใหญ่จะมีการได้นาง ๒ ครั้ง (ยกเว้นวรรณกรรมนิทานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) แต่กระนั้นการได้นางอาจมีลำดับพฤติกรรมได้หลากหลายวิธี

ผู้วิจัยพบว่า เหตุการณ์ในช่วงการได้นางในวรรณกรรมนิทานไทย มีพฤติกรรมที่พบอยู่ ๖ พฤติกรรม คือ พฤติกรรมการแต่งงาน (W) พฤติกรรมของตัวโกง (A) ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง (H) ตัวเอกชนะตัวโกง (I) งานยากที่ตัวเอกถูกทดสอบให้ทำ (M) และตัวเอกทำงานสำเร็จ (N) ซึ่งการเรียงลำดับอาจแตกต่างกันทำให้วรรณกรรมนิทานของไทยมีจำนวนโครงสร้างตอนได้นาง อยู่ ๕ แบบ คือ

แบบที่ ๑	W A H I	มีลำดับดังนี้	ตัวเอกได้นาง พบกับตัวโกง มีการต่อสู้กับตัวโกง และตัวเอกชนะตัวโกง
แบบที่ ๒	W M N W	มีลำดับดังนี้	ตัวเอกได้นาง ทดสอบความ ตัวเอกทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จทำให้ได้รับการยอมรับ และได้แต่งงานกับนางในที่สุด
แบบที่ ๓	H I W	มีลำดับดังนี้	ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง ตัวเอกชนะตัวโกง และตัวเอกได้นาง
แบบที่ ๔	M N W	มีลำดับดังนี้	ตัวเอกต้องผ่านการทดสอบความสามารถ ตัวเอกทำงานที่ได้รับมอบหมายสำเร็จ แล้วจึงได้แต่งงานกับนาง
แบบที่ ๕	A D ↑ W	มีลำดับดังนี้	ตัวเอกถูกตัวโกงกลั่นแกล้ง มีผู้มาช่วยเหลือ ตัวเอกออกเดินทาง ระหว่างการเดินทางได้พบกับนาง (ไม่มีการต่อสู้ และการทดสอบความสามารถ)

สำหรับตอนกลับเมือง พบว่าวรรณกรรมนิทานของทุกภาคจะมีลักษณะที่คล้ายๆ กัน อาจแบ่งได้เป็น ๒ แบบคือ แบบที่ ๑ ตัวเอกมักต้องผจญภัยต่อสู้กับตัวโกงอีกครั้ง มีผู้มาช่วยเหลือแล้วอาจได้นางหรือไม่ได้นางก็ได้ แบบที่ ๒ พบว่าเมื่อเรื่องราวต่างๆ ยุติลง ตัวเอกเดินทางกลับเมือง จากนั้นก็มักลงโทษตัวโกง แล้วตนเองและนางก็ขึ้นครองราชย์อย่างมีความสุข

อาจกล่าวได้ว่า ตอนได้นางและตอนได้นางครั้งที่ ๒ นี้ ถือเป็นแก่นของวรรณกรรมนิทานไทย แต่ก็อาจมีความแตกต่างในเรื่องการลำดับพฤติกรรม จึงทำให้สามารถสรุปโครงสร้าง

สร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทยเป็น ๕ แบบขึ้นกับลำดับเหตุการณ์ในตอนได้นาง ดังนี้

๑. หากตัวเอกได้นางแล้วจึงต่อสู้กับตัวโกง สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจะเป็นดังนี้

α ฉ A D \uparrow W A H I \uparrow (H I) D W** (\downarrow)

โครงสร้างหลักประเภทนี้จะมีลำดับเหตุการณ์หลักดังนี้ คือ กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร มีการอธิบาย ตัวเอกได้พบกับตัวโกง มีผู้มาช่วยเหลือตัวเอก ตัวเอกออกเดินทางจากบ้านแล้วได้พบกับนาง ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง ตัวเอกได้รับชัยชนะ ตัวเอกออกเดินทางอีกครั้ง อาจมีเหตุการณ์ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง และตัวเอกชนะตัวโกงหรือไม่ก็ได้ จากนั้นจะมีผู้มาช่วยเหลือ ตัวเอกได้อภิเษกสมรสกับนางและขึ้นครองบัลลังก์ ซึ่งเรื่องอาจจบลงเพียงเท่านี้ แต่ก็มีบางเรื่องที่มีเหตุการณ์ตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเป็นเหตุการณ์สุดท้ายของนิทานเรื่องนั้นๆ

๒. หากตัวเอกได้นางแล้วต้องทดสอบความสามารถอีกครั้ง สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทาน จะเป็นดังนี้

α ฉ A D \uparrow W M N W \uparrow (H I) D W** (\downarrow)

โครงสร้างหลักประเภทนี้จะมีลำดับเหตุการณ์หลักดังนี้ คือ กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร มีการอธิบาย ตัวเอกได้พบกับตัวโกง มีผู้มาช่วยเหลือตัวเอก ตัวเอกออกเดินทางจากบ้านแล้วได้พบกับนาง ตัวเอกถูกทดสอบความสามารถ ตัวเอกผ่านการทดสอบนั้นๆ ทำให้ได้นาง ตัวเอกออกเดินทางอีกครั้ง อาจมีเหตุการณ์ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง และตัวเอกชนะตัวโกงหรือไม่ก็ได้ จากนั้นจะมีผู้มาช่วยเหลือ ตัวเอกได้อภิเษกสมรสกับนางและขึ้นครองบัลลังก์ ซึ่งเรื่องอาจจบลงเพียงเท่านี้ แต่ก็มีบางเรื่องที่มีเหตุการณ์ตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเป็นเหตุการณ์สุดท้ายของนิทานเรื่องนั้นๆ

๓. หากตัวเอกต้องต่อสู้กับตัวโกงก่อน สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจะเป็นดังนี้

α ฉ A D \uparrow H I W \uparrow (H I) D W** (\downarrow)

โครงสร้างหลักประเภทนี้จะมีลำดับเหตุการณ์หลักดังนี้ คือ กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร มีการอธิบาย ตัวเอกได้พบกับตัวโกง มีผู้มาช่วยเหลือตัวเอก ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง ตัวเอกได้รับชัยชนะแล้วจึงได้นาง ตัวเอกออกเดินทางอีกครั้ง อาจมีเหตุการณ์ตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง และตัวเอกชนะตัวโกงหรือไม่ก็ได้ จากนั้นจะมีผู้มาช่วยเหลือ ตัว

เอกได้อภิเษกสมรสกับนางและขึ้นครองบัลลังก์ ซึ่งเรื่องอาจจบลงเพียงเท่านี้ แต่ก็มีบางเรื่องที่มีพฤติกรรมตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเป็นพฤติกรรมสุดท้ายของนิทานเรื่องนี้

๔. หากตัวเอกต้องผ่านการทดสอบความสามารถก่อน สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจะเป็นดังนี้

$$\alpha \text{ ฉ A D } \uparrow \text{ M N W } \uparrow \text{ (H I) D W}^{**} \text{ (}\downarrow\text{)}$$

โครงสร้างหลักประเภทนี้จะมีลำดับเหตุการณ์หลักดังนี้ คือ กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร มีการอธิบาย ตัวเอกได้พบกับตัวโกง มีผู้มาช่วยเหลือตัวเอก ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน ตัวเอกถูกทดสอบความสามารถ ตัวเอกผ่านการทดสอบนั้นๆ ทำให้ได้นาง ตัวเอกออกเดินทางอีกครั้ง อาจมีพฤติกรรมตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง และตัวเอกชนะตัวโกงหรือไม่ก็ได้ จากนั้นจะมีผู้มาช่วยเหลือ ตัวเอกได้อภิเษกสมรสกับนางและขึ้นครองบัลลังก์ ซึ่งเรื่องอาจจบลงเพียงเท่านี้ แต่ก็มีบางเรื่องที่มีพฤติกรรมตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเป็นพฤติกรรมสุดท้ายของนิทานเรื่องนี้

๕. หากตัวเอกได้นางโดยไม่ต้องต่อสู้กับตัวโกงหรือไม่ต้องผ่านการทดสอบความสามารถ สูตรโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจะเป็นดังนี้

$$\alpha \text{ ฉ A D } \uparrow \text{ A D } \uparrow \text{ W } \uparrow \text{ (H I) D W}^{**} \text{ (}\downarrow\text{)}$$

โครงสร้างหลักประเภทนี้จะมีลำดับเหตุการณ์หลักดังนี้ คือ กล่าวถึงความเป็นมาของตัวละคร มีการอธิบาย ตัวเอกได้พบกับตัวโกง มีผู้มาช่วยเหลือตัวเอก ตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน ตัวเอกพบกับตัวโกงอีก แล้วพบกับผู้ช่วยเหลือ ตัวเอกออกเดินทางอีกครั้ง ตัวเอกได้นางและออกเดินทางอีก อาจมีพฤติกรรมตัวเอกต่อสู้กับตัวโกง และตัวเอกชนะตัวโกงหรือไม่ก็ได้ จากนั้นจะมีผู้มาช่วยเหลือ ตัวเอกได้อภิเษกสมรสกับนางและขึ้นครองบัลลังก์ ซึ่งเรื่องอาจจบลงเพียงเท่านี้ แต่ก็มีบางเรื่องที่มีพฤติกรรมตัวเอกออกเดินทางจากบ้านเป็นพฤติกรรมสุดท้ายของนิทานเรื่องนี้

หากเรานำพฤติกรรมตอนวัยเด็ก พฤติกรรมการได้นาง และการได้นางครั้งที่ ๒ ทั้ง ๕ แบบข้างต้นนี้มารวมกันจะทำให้เราได้**โครงสร้างหลักโดยรวมของวรรณกรรมนิทานไทยทั้งหมด** ดังนี้

ตอนวัยเด็ก	ตอนได้นาง	ตอนได้นางครั้งที่ ๒	ตอนกลับเมือง
$\alpha \text{ ฉ A D } \uparrow$	$\frac{\text{W A H} - \text{I W}}{\text{M} - \text{N}}$	$\frac{\text{W H} - \text{I A W}}{\text{M} - \text{N}}$	$\uparrow \text{ (H I) D W}^{**} \text{ (}\downarrow\text{)}$

๔.๔ การวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างหลักวรรณกรรมนิทานของไทยกับโครงสร้าง หลักวรรณกรรมนิทานรัสเซียของ วลาดีมีร์ พรอพพ์

ตามที่วลาดีมีร์ พรอพพ์ ได้เสนอผลสรุปของการศึกษานิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียไว้ว่า นิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียจะดำเนินเรื่องไปตามโครงสร้างหลักเดียวกันนั้น ผู้วิจัยพบว่าวรรณกรรมนิทานของไทยก็ดำเนินเรื่องไปตามโครงสร้างหลักเช่นกัน ซึ่งโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทยนี้สามารถแบ่งการลำดับเหตุการณ์ออกได้เป็น ๕ แบบ ดังที่ได้กล่าวไว้ในข้อ ๔.๓ ในขณะที่พรอพพ์ก็ได้แบ่งการลำดับเหตุการณ์ของนิทานมหัศจรรย์รัสเซียไว้ ๔ แบบ ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ ๒ จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมนิทานของไทยก็เน้นเหตุการณ์การต่อสู้อันระหว่างตัวเอกกับตัวโกง (H-I) และเหตุการณ์ทดสอบความสามารถ (M-N) เช่นเดียวกับนิทานมหัศจรรย์ของรัสเซีย ผู้วิจัยจะขอยกสูตรโครงสร้างของนิทานรัสเซียตามที่พรอพพ์สรุปไว้มาแสดงเพื่อเปรียบเทียบกับสูตรโครงสร้างนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของไทยดังนี้

สูตรโครงสร้างของนิทานรัสเซีย

$$\begin{array}{c} \text{ABC} \uparrow \text{DEFC} \xrightarrow{\text{H J I K} \downarrow \text{Pr-Rs} \cdot \text{L}} \text{Q Ex TUW} \\ \text{LMINK} \downarrow \text{Pr-Rs} \end{array}$$

สูตรโครงสร้างของนิทานไทย

$$\begin{array}{c} \text{ตอนวัยเด็ก} \quad \left| \quad \text{ตอนไต่ราง} \quad \left| \quad \text{ตอนไต่รางครั้งที่ ๒} \quad \left| \quad \text{ตอนกลับเมือง} \\ \alpha \text{ ฉ A D} \uparrow \quad \left| \quad \text{W A} \frac{\text{H-I}}{\text{M-N}} \text{W} \quad \left| \quad \text{W} \frac{\text{H-I}}{\text{M-N}} \text{A W} \quad \left| \quad \uparrow \text{(H I) D W}^{**} \downarrow \right. \right. \end{array}$$

อย่างไรก็ตาม พบว่าองค์ประกอบของโครงสร้างหลักโดยรวมของวรรณกรรมนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของไทยและนิทานมหัศจรรย์ของรัสเซียนั้นมีส่วนที่แตกต่างกัน เมื่อแบ่งเนื้อหาของวรรณกรรมนิทานไทยออกเป็น ๔ ตอนหลักๆ คือ ตอนวัยเด็ก ตอนไต่ราง ตอนไต่รางครั้งที่ ๒ และตอนกลับเมือง พบว่า ในตอนวัยเด็กซึ่งตรงกับช่วงต้นเรื่องของนิทานรัสเซียนั้น เห็นได้ว่านิทานของรัสเซียจะมีเหตุการณ์ การห้าม (Y) การฝ่าฝืนคำสั่ง (O) ตัวโกง (A) ความโหดร้าย (B) ทำให้ตัวเอกต้องออกเดินทางจากบ้าน (↑) ในขณะที่วรรณกรรมนิทานของไทย การ

ห้าม (Y) การฝ่าฝืน (δ) และความโชคร้าย (B) ไม่ถือเป็นพฤติกรรมหลัก แต่พฤติกรรมที่พบคือ การอิจฉาริษยา (α) ตัวโกง (A) ผู้ช่วยเหลือ (D) และตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน (\uparrow) อาจกล่าวได้ว่าทั้งวรรณกรรมนิทานของไทยและนิทานของรัสเซีย นั้น ตัวเอกต้องพบกับตัวโกงและออกเดินทางจากบ้านเหมือนกัน แต่มีเหตุที่ต่างกันคือ ในวรรณกรรมนิทานของไทย สาเหตุที่ตัวเอกออกจากบ้านเพราะแรงอิจฉาริษยาของตัวโกงซึ่งเป็นแรงขับที่สำคัญที่ทำให้ตัวโกงกลั่นแกล้งแม่ตัวเอก (และตัวเอก) จนต้องออกเดินทางจากบ้านเมือง

สำหรับตอนไต้หวันและตอนไต้หวันครั้งที่ ๒ ของนิทานไทย ซึ่งเทียบได้กับตอนกลางเรื่องของนิทานรัสเซีย นั้น ในนิทานรัสเซียเมื่อตัวเอกออกเดินทางจากบ้าน เมื่อพบกับผู้ช่วยเหลือ (D) ก็จะสู้รบกับตัวโกง (H) ตัวเอกได้รับบาดเจ็บ (J) แต่ในที่สุดก็ได้รับชัยชนะ (I) หรืออาจไม่ต้องต่อสู้กับตัวโกง แต่ต้องทดสอบความสามารถแทน (M) จนผ่านการทดสอบ (N) เรื่องราวต่างๆ ก็คลี่คลาย จากนั้นตัวเอกจะเดินทางกลับบ้านเมือง (\downarrow) แล้วถูกตัวโกงตามล่า (Pr) ซึ่งจะสังเกตได้ว่า พฤติกรรมการแต่งงาน (W) จะไม่ปรากฏก่อนหรือหลังพฤติกรรม (H-I) หรือ (M-N) ทั้งนี้ในตอนกลางเรื่อง ในทางตรงกันข้ามวรรณกรรมนิทานของไทยจะพบพฤติกรรมตัวเอกแต่งงาน (W) ก่อนการต่อสู้กับตัวโกง (H) และการทดสอบความสามารถ (M) รวมทั้งพบตัวโกงอีกครั้ง ซึ่งวรรณกรรมนิทานของไทยจะพบพฤติกรรมการแต่งงาน (W) ตัวโกง (A) การต่อสู้กับตัวโกง (H) และการทดสอบความสามารถของตัวเอก (M) มากกว่า ๑ ครั้ง

ในส่วนของตอนกลับบ้านหรือตอนท้ายเรื่องของนิทานรัสเซียจะมีพฤติกรรมการปลอมเป็นตัวเอก (L) และถูกจับได้ (Q, Ex) จนกระทั่งถูกลงโทษในที่สุด (U) ตัวเอกจึงได้แต่งงาน (W) แต่ในวรรณกรรมนิทานของไทย ตัวเอกจะออกเดินทาง (\uparrow) สู้รบกับตัวโกง (H) จนได้รับชัยชนะ (I) แล้วมักจะมีผู้มาช่วยเหลือตัวเอกอีกครั้ง (D) เมื่อเรื่องต่างๆ คลี่คลายตัวเอกจึงจัดพิธีอภิเษกสมรส (W^{**}) จากนั้นก็เดินทางกลับบ้านเมือง (\downarrow) แต่ทั้งนี้ตัวเอกอาจจะเดินทางกลับบ้านเมืองก่อนแล้วจึงมีพิธีอภิเษกสมรสก็ได้ จะเห็นว่าวรรณกรรมนิทานของไทย นอกจากที่ตัวเอกจะไต้หวันและมีการสู้รบกับตัวโกงหลายครั้งแล้ว ยังพบว่ามีการเดินทางหลายครั้งอีกด้วย

นอกจากการเรียงลำดับพฤติกรรมที่ต่างกันแล้ว พบว่าวรรณกรรมนิทานของไทยมีพฤติกรรมจำนวนหนึ่งที่น่าสนใจ ซึ่งมีทั้งพฤติกรรมที่ไม่ปรากฏในนิทานรัสเซีย คือ พฤติกรรมตัวเอกไปเรียนวิชากับพระฤๅษี (ข) ตัวเอกพลัดพรากจากคนรัก (ค) หลังจากพลัดพรากก็ได้พบกัน (ง) ตัวเอกออกบวช (จ) การอิจฉาริษยา (ฉ) และตัวเอกได้พบกับพี่น้องโดยการแปลงศร

(ช) และพฤติกรรมที่แม้ว่าจะพบในนิทานรัสเซียแต่ก็มีรายละเอียดแยกย่อยไปอีก เพราะมีลักษณะตามวัฒนธรรมในสังคมไทย คือ พฤติกรรมตัวโกง (A) พฤติกรรมแรกของผู้ช่วยเหลือ (D) ตัวเอกชนะตัวโกง (I) และการแต่งงาน (W)

พฤติกรรมตัวเอกเรียนวิชากับพระฤๅษี (ข) ในวรรณกรรมนิทานของไทย ตัวเอกมักจะเดินทางไปเรียนวิชากับพระฤๅษี เพื่อสะสมวิชาความรู้และประสบการณ์สำหรับการออกไปผจญภัยต่อไป

พฤติกรรมตัวเอกพลัดพรากจากคนรัก (ค) การพลัดพรากถือเป็นกรรมตามหลักศาสนาพุทธ ซึ่งการพลัดพรากนี้อาจทำให้ตัวเอกได้พบกับตัวโกงและได้นางอีกครั้ง

พฤติกรรมหลังจากพลัดพรากก็ได้พบกัน (ง) การที่ตัวเอกได้พบกับคนรักนั้นมักจะมีผู้มาช่วยเหลือให้ได้พบกัน

พฤติกรรมตัวเอกออกบวช (จ) หลังจากที่เรื่องราวต่างๆ ยุติลง ตัวเอกและภรรยาจะออกบวชในตอนจบ

พฤติกรรมการอิจฉาริษยา (ฉ) ความอิจฉาริษยาเป็นพฤติกรรมที่สำคัญพฤติกรรมหนึ่ง มักจะพบตอนต้นเรื่อง และพบพฤติกรรมนี้ในวรรณกรรมเกือบทุกภาค

พฤติกรรมตัวเอกได้พบกับพี่น้องโดยการแมลงสร (ช) การประลองสรทำให้ตัวเอกและพี่น้องของตัวเอกจำกันได้

พฤติกรรมของตัวโกง (A) นอกจากพฤติกรรมจำนวน ๑๙ พฤติกรรมที่มีในนิทานรัสเซีย นั้น (A¹ – A¹⁹) ได้พบพฤติกรรมตัวโกงในวรรณกรรมนิทานไทยแบบอื่นๆ เพิ่มเติมดังนี้

- พฤติกรรม ตัวโกงต้องการภรรยาตัวเอก (A^{16.1})
- พฤติกรรม ตัวโกงนำตัวเอกไปฝังที่โคนต้นไม้ (A²⁰)
- พฤติกรรม ตัวโกงสะกดให้ตัวเอกหลับ (A²¹)
- พฤติกรรม ตัวโกงกล่าวหาภรรยาของตัวเอกว่าเป็นชู้กับผู้อื่น (A²²)
- พฤติกรรม ตัวโกงต้องการทรัพย์สินของตัวเอก (A²³)
- พฤติกรรม ตัวโกงทำให้ตัวเอกถูกผู้อื่นเกลียดชัง (A²⁴)

- พฤติกรรม ตัวโกงทำให้ตัวเองได้รับความยากลำบาก (A^{25})
- พฤติกรรมตัวโกงสับเปลี่ยนลูกของตัวเอง (A^{26})

ในวรรณกรรมนิทานของไทยมักพบตัวโกง (A) มากกว่าหนึ่งครั้ง และจะพบในทุกช่วงของเรื่อง ซึ่งในนิทานรัสเซียจะพบเพียงครั้งเดียว

พฤติกรรมแรกของผู้ช่วยเหลือ (D) พบพฤติกรรมเพิ่มเติมนอกเหนือจากพฤติกรรม (D) ของพรอพ์ ดังนี้

- พฤติกรรมผู้วิเศษช่วยให้ตัวเอกรอดชีวิต ($D^{3.1}$)
- พฤติกรรมผู้วิเศษช่วยให้ตัวเองฟื้นคืนสติ (D^{11})
- พฤติกรรมผู้วิเศษช่วยเหลือลูกของตัวเอง (D^{12})

เรามักจะพบพฤติกรรมนี้ในตอนต้นเรื่องและตอนจบเรื่อง แต่ในนิทานรัสเซียพบพฤติกรรมนี้ในตอนต้นเรื่องเท่านั้น

พฤติกรรมตัวเองชนะตัวโกง (I) พบเพิ่มเติมอีก ๑ พฤติกรรม คือ พฤติกรรมช่วยชนะด้วยสติปัญญา (I7) เช่น ลวงตัวโกงให้หลงกลและแพ้ไปในที่สุด

พฤติกรรมการทำงาน (W) เป็นพฤติกรรมที่สำคัญอีกพฤติกรรมหนึ่ง เพราะในวรรณกรรมนิทานไทย ตัวเอวมักจะได้นางหลายครั้ง และวิธีการที่ทำให้ได้นางนั้นก็หลายวิธี

- พฤติกรรมการทำงานที่ต้องผ่านการทดสอบความสามารถ (W_m)
- พฤติกรรมการลักลอบเข้าหา (W_k)
- พฤติกรรมการอุ้มสม (W_k^1)
- พฤติกรรมเมื่อตัวเองเดินทางไปเมืองไหนก็ได้ภรรยา (W_k^2)
- พฤติกรรมการเลือกคู่ (W_k^3)
- พฤติกรรมบริวารของตัวเองลักพาผู้หญิงมาให้ (W_k^4)

ในวรรณกรรมนิทานของไทยมักจะพบพฤติกรรมนี้ทั้งก่อนและหลังการต่อสู้ระหว่างตัวเองกับตัวโกง

กล่าวโดยสรุป ตามที่พรอพ์ได้กล่าวว่า นิทานมหัศจรรย์เรื่องต่างๆ ของแต่ละสังคมจะดำเนินไปบนโครงสร้างอันเดียวกันนั้น จากการศึกษาโครงสร้างวรรณกรรมนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของไทย ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าเราสามารถสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานแต่ละภาคได้ ทั้งภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานแต่ละภาคนั้นมีลักษณะเฉพาะของตัวเองในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีลักษณะร่วมกันเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น เมื่อเรานำโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของทุกภาค

มาเปรียบเทียบและมารวมกัน ผู้วิจัยก็ได้ค้นพบว่า เราสามารถสรุปโครงสร้างหลักของวรรณกรรมนิทานไทยที่เราสามารถบอก “ไวยากรณ์ของนิทานไทย” อันหมายถึง การเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญๆ ในนิทานไทยโดยรวมได้ นั่นก็คือ เราสามารถสรุปเช่นเดียวกับที่พรอพส์สรุปเกี่ยวกับนิทานรัสเซียว่า นิทานจักรๆ วงศ์ๆ ของไทย ซึ่งเป็นนิทานประเภท fairy tale เช่นเดียวกับประเภทนิทานที่พรอพส์นำมาศึกษาก็ดำเนินไปบนโครงสร้างหลักอันเดียวกันเช่นกัน หากแต่โครงสร้างหลักอันนี้มีลักษณะเป็นของนิทานไทยโดยเฉพาะไม่เหมือนกับนิทานรัสเซียและคงไม่เหมือนกับนิทานในสังคมวัฒนธรรมอื่นๆ